

مقایسه آزمایشگاهی اثر ضد میکروبی عصاره الکلی گیاه مسواک با کلرهگزیدین ۰/۲ درصد بر روی برخی باکتری‌های شایع دهانی

نگار صرافان*^۱، فریماء سرداری^۲، محمد جعفری^۳، امین ارسلان^۴

تاریخ دریافت 1393/03/08 تاریخ پذیرش 1393/06/01

چکیده

پیش زمینه و هدف: امروزه با پیدایش پدیده مقاومت میکروبی در برابر آنتی‌بیوتیک‌ها و عوارض جانبی این داروها، آن دسته از گیاهان دارویی که واجد اثرات ضد میکروبی می‌باشند، بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته‌اند. یکی از این داروهای رایج که تأثیرات درمانی زیادی دارد گیاه مسواک می‌باشد؛ بنابراین این مطالعه باهدف مقایسه آزمایشگاهی اثر ضد میکروبی غلظت‌های مختلف عصاره گیاه مسواک با کلرهگزیدین ۰/۲ درصد بر لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس، استرپتوکوکوس میتیس، اکتینو مایسس ویسکوزوس انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه آزمایشگاهی اثرات ضد میکروبی عصاره گیاه مسواک روی باکتری‌های مورد بررسی سنجیده شد و چهار غلظت مختلف (۱/۱۶، ۲/۴، ۱/۸، ۱/۱) تهیه شد. باکتری‌های مورد بررسی در محیط کشت Brain heart infusion Agar کشت داده شدند و داخل هر پلیت کشت، یک عدد دیسک حاوی هر یک از غلظت‌های عصاره گیاه مسواک و یک عدد دیسک کلرهگزیدین ۰/۲ درصد، یک عدد دیسک تتراسایکلین به عنوان کنترل مثبت و یک عدد دیسک حاوی آب مقطر به عنوان کنترل منفی گذاشته شد. بعد از ۴۸ ساعت، میانگین قطر هاله عدم رشد (mm) هر یک از غلظت‌های عصاره گیاه مسواک با میانگین قطر هاله عدم رشد کلرهگزیدین ۰/۲ درصد، تتراسایکلین و آب مقطر با استفاده از آنالیز واریانس یک طرفه (one-way ANOVA) مقایسه شد. **یافته‌ها:** میانگین قطر هاله عدم رشد اطراف تمام غلظت‌های گیاه مسواک به صورت معنی داری کمتر از کلرهگزیدین ۰/۲ درصد بود ($P < 0.001$). **نتیجه گیری:** عصاره الکلی گیاه مسواک اثر ضد باکتریایی معنی داری را بر روی باکتری‌ها در مقایسه با کلرهگزیدین ۰/۲ درصد نشان داد. **واژه‌های کلیدی:** اثر ضد میکروبی، لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس، استرپتوکوکوس میتیس، اکتینو مایسس ویسکوزوس، گیاه مسواک

مجله پزشکی ارومیه، دوره بیست و پنجم، شماره هفتم، ص ۶۲۲-۶۱۶، مهر ۱۳۹۳

آدرس مکاتبه: ارومیه، دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشکده دندان پزشکی، تلفن: ۰۴۴-۳۲۷۵۴۹۸۰

Email: sarrafannegar@yahoo.com

مقدمه

در دنیایی که با سرعت غیرقابل تصور در حال پیشرفت است یکی از مهم‌ترین مشکلات درمانی مقاومت باکتری‌ها نسبت به آنتی‌بیوتیک‌ها می‌باشد که هرروزه بر وسعت این معضل جهانی افزوده می‌شود از این جهت در سالیان اخیر استفاده از گیاهان دارویی (Medicinal Plants) به علت عوارض کمتر و در دسترس بودن آن‌ها بیشتر مورد توجه قرار گرفته است به طوری که طبق آمار در حدود $\frac{1}{4}$ کل داروهای موجود در آمریکا مشتق از گیاهان دارویی می‌باشند و می‌توانند در بعضی موارد جانشین مناسبی برای داروها و

آنتی‌بیوتیک‌های شیمیایی باشند (۱). از آنجاکه منابع طبیعی گیاهان معمولاً پایدار، فراوان و سالم هستند، لذا راه تحقیق بر روی گیاهان دارویی هموار بوده و بررسی گیاهان دارویی، منجر به کاربری درمانی یک گیاه جدید شده و یا موجب کشف یک ماده شیمیایی مؤثر مشتق از گیاهان گردیده است. یکسری از این باکتری‌ها باعث خونریزی از لثه شده، علاوه بر آن پلاک‌هایی بر روی دندان‌ها وجود دارند که به صورت لایه‌ای چسبنده و غیرقابل رؤیت بوده که از کلونیزاسیون باکتری‌ها، بزاق و پلی ساکاریدها، بر سطوح دندان‌ها ایجاد می‌شوند (۲).

^۱ استادیار بخش بیماریهای دهان دانشکده دندان پزشکی ارومیه (نویسنده مسئول)

^۲ استادیار بخش بیماریهای دهان دانشکده دندان پزشکی رفسنجان

^۳ استادیار بخش بیماریهای دهان دانشکده دندان پزشکی ارومیه

^۴ دندان پزشک عمومی

ابتدا در کنار شعله و با ماسک و همراه با دستکش با قلم الماس بریده شد، در شرایط کاملاً استریل از محیط کشت (Merck Tryptic Soy Broth KGaA, Darmstadt, Germany) سرنگ استریل برداشته شد و به داخل ویال شکسته شده تزریق گردید و بعد از مخلوط کردن کامل با میکروارگانیسم پودر مانند به صورت کاملاً هموزن درآمد و سپس جهت تکثیر اولیه داخل لوله حاوی محیط کشت (Merck KGaA, Darmstadt, Germany) Tryptic Soy Broth کشت داده شد. سپس به مدت ۴۸ ساعت در داخل انکوباتور با دمای ۳۷ درجه سانتی‌گراد قرار داده شد (۲،۱). از محیط کشت مایع Tryptic Soy Broth توسط لوب برداشته شد و بر روی محیط کشت (Merck Blood Agar KGaA Darmstadt, Germany) برای داشتن کلنی ایزوله (تک) کشت داده شد. محیط کشت‌ها به مدت ۴۸ ساعت در دمای ۳۷ درجه سانتی‌گراد انکوبه گردید تا کاملاً کلنی‌ها مشخص و واضح گردد. از این کلنی‌ها توسط لوب برداشته شد و به داخل لوله حاوی ۲ میلی‌لیتر سرم فیزیولوژی استریل منتقل گردید و کاملاً به هم زده شد تا به کدورت نیم واحد مک فارلند برسد. سپس از این تعلیق میکروبی توسط سواب استریل برداشته و بر روی محیط (Merck KGaA, Darmstadt, Brain heart infusin Agar Germany) کشت سطحی داده شد و یک ساعت در دمای اتاق گذاشته شد تا رطوبت آن‌ها جذب شود. روشی که انجام دادیم معروف به روش انتشار دیسک* است که از این روش برای تعیین حساسیت میکروارگانیسم‌ها نسبت به مواد ضد میکروبی استفاده می‌گردد. برای تهیه عصاره شاخه‌های درخت مسواک در ابتدا شاخه‌های درخت مسواک از شهرستان بندرعباس تهیه شد. سپس سرشاخه‌ها جدا و بعد از خشک شدن در سایه و دمای محیط توسط آسیاب به صورت پودر شد. عصاره‌گیری با متانول ۸۰ درصد توسط دستگاه سوکسله انجام شد. پس از آن جهت خشک شدن از دستگاه روتاری در دمای ۴۰°C استفاده شد (شکل ۲). از عصاره خشک، محلول ۱/۴ در سرم فیزیولوژی استریل تهیه و همچنین از آن غلظت‌های ۱/۸، ۱/۱۶، ۱/۳۲ در محیط سرم فیزیولوژی استریل آماده شد.

شکل (۱): ویال‌های حاوی میکروب‌های لیوفلیزه

درخت آراک یا گیاه مسواک با نام علمی *Salvadora persica* L از خانواده *Salvadoraceae* است، کلمه *persica* از *Persian* گرفته شده و نشان‌دهنده این موضوع است که ایران یکی از مناطق اصلی رشد این گیاه محسوب می‌شود، این درخت در مناطقی از آفریقا، شبه‌جزیره عربستان و شبه‌قاره هند نیز می‌روید، برگ‌های این گیاه کامل، متقابل، کمی غضروفی و بیضی‌سرنیزه‌ای و گل‌های آن کوچک و به رنگ زرد روشن هستند. انتشار درخت آراک در ایران در مناطقی از استان هرمزگان نظیر بندرعباس، میناب و چابهار است (۳).

بیشترین مواد مؤثر گیاه شامل سالوادورین، گلیکوزیدها، فلاونوئیدها، ساپونین، تری متیل آمین، استروئیدهای گیاهی به نام بتا سیتوسترول و بنزیل ایزوتیوسیانات، سدیم کلراید، سیلیکا، فلوراید، ترکیبات سولفات و ویتامین C است که هرکدام از آن‌ها نقش ویژه‌ای در جلوگیری از پوسیدگی دندان‌ها دارند (۴).

درخت آراک نقش مؤثری در کاهش التهاب لثه و بافت‌های اطراف آن نسبت به مسواک معمولی دارد که ممکن است اشاره به اثرات مکانیکی و مهارکنندگی تشکیل پلاک آن داشته باشد، این خاصیت مهارکنندگی آنزیم در مسواک نقش مهمی در غیرفعال سازی عوامل مداخله‌گر در بیماری‌های دهانی دارد. طبق نظریه هومر گیاه آراک به علت دارا بودن خاصیت مهارکنندگی آنزیم‌های پروتئاز و پپتیداز قادر است از ایجاد بیماری‌هایی که توسط باکتری‌های پاتوژن اطراف دندان و لثه به وجود می‌آید جلوگیری کند (۵،۶).

در مطالعه‌ای که در سال ۲۰۱۳ توسط معاود و همکارانش بر روی ماده مؤثر چوب مسواک به نام بنزیل ایزوتیوسیانات انجام گرفت، مشخص گردید که چوب مسواک پس از ورود به دهان در بزاق حل می‌شود. این ماده با یک اتم اکسیژن هیدروژن پراکسید (H_2O_2) که از فعالیت میکروارگانیسم‌های دهان حاصل می‌شود، ترکیب شده و تولید آب معمولی و ترکیب جدید اکسید بنزیل ایزوتیوسیانات می‌کند. در این عمل اضافه آب اکسیژنه (هیدروژن پراکساید) موجود در بزاق خنثی‌شده و موجب کاهش آسیب به بافت‌های مخاطی دهان و کاهش باکتری‌ها می‌شود (۷).

مواد و روش‌ها

در این مطالعه آزمایشگاهی میکروارگانیسم استرپتوکوکوس میتیس (PTCC=1446)، اکتینومایسس ویسکوزوس (PTCC=1202) و لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس (PTCC=1332) به صورت لیوفلیزه از مجموعه باکتری‌ها و قارچ‌های صنعتی و عفونی ایران (PTCC) تهیه گردید. (شکل ۱-۱) ویال‌های این میکروب‌های لیوفلیزه که به صورت پودرهای فشرده شده هستند

شکل (۲): پلیت‌های حاوی کشت‌های انجام شده

دیسک‌های کاغذی با غلظت‌های مختلف عصاره الکلی گیاه مسواک و با کلرهگزیدین ۰/۲ درصد (Shahrdaro Company, Tehran, Iran) آغشته شدند و از دیسک تتراسایکلین به‌عنوان کنترل مثبت استفاده شد. پس از گذاشته شدن دیسک‌ها در فور ۶۰ درجه سانتی‌گراد و خشک شدن با دقت روی محیط کشت داخل پلیت قرار داده شدند و به آرامی در سطح آگار فشرده گردیدند تا تمام دیسک در تماس با آگار باشد. از دیسک‌های بلانک (کاغذ صافی حاوی آب مقطر) به‌عنوان کنترل منفی استفاده گردیده است. سپس انکوباتورگذاری به مدت ۴۸ ساعت و در دمای ۳۷ درجه سانتی‌گراد انجام شد (شکل ۳-۲) و قطر هاله عدم رشد برحسب میلی‌متر با کولیس (Mitutoyo Company, Kiyoto, Japan) با دقت ۰/۱ میلی‌متر اندازه‌گیری شد و سپس نتایج در چک‌لیست پیوست ثبت گردید. برای افزایش دقت از هر پلیت پنج بار کشت داده شد در کل شصت کشت انجام شد. در پایان میانگین قطر هاله در گروه‌های مختلف مقایسه شد.

یافته‌ها

در این مطالعه هاله عدم رشد باکتری‌های لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس، استرپتوکوکوس میتیس و اکتینومایسس

ویسکوزوس در تماس با غلظت‌های مختلف عصاره الکلی گیاه مسواک $\frac{1}{4}$ ، $\frac{1}{8}$ ، $\frac{1}{16}$ و کلرهگزیدین ۰/۲ درصد و همچنین آنتی‌بیوتیک تتراسایکلین به‌عنوان کنترل مثبت و آب مقطر به‌عنوان کنترل منفی بررسی شد. طبق نتایج به‌دست‌آمده، در مورد میانگین قطر هاله عدم رشد غلظت‌های مختلف عصاره گیاه مسواک علیه باکتری‌های لاکتوباسیلوس اس نتایج حاصل از تحلیل واریانس یک‌طرفه (One-way ANOVA) نشان داد تأثیر غلظت‌های مختلف عصاره الکلی گیاه مسواک بر روی هر یک از باکتری‌های مورد مطالعه متفاوت می‌باشد، به‌طوری‌که آزمون مقایسات زوجی حداقل اختلاف معنی‌دار (LSD) نشان داد در هر یک از باکتری‌های مورد بررسی، تأثیر غلظت $\frac{1}{4}$ عصاره گیاه مسواک (جدول ۱) بیش از $\frac{1}{8}$ می‌باشد و تأثیر غلظت $\frac{1}{4}$ نیز بیش از $\frac{1}{16}$ می‌باشد و همچنین تأثیر غلظت $\frac{1}{8}$ بیش از غلظت $\frac{1}{16}$ می‌باشد ($P < 0.001$) (جدول ۱). آزمون لون (Levene's test) همچنین نشان داد واریانس قطر هاله عدم رشد غلظت‌های مختلف عصاره گیاه مسواک در هر یک از باکتری‌های مورد بررسی از نظر آماری اختلاف معنی‌داری نداشت ($P > 0.05$). آزمون کلموگروف-اسمیرنوف (Kolmogorov-Smirnov test) نیز نشان داد داده‌های قطر هاله عدم رشد غلظت‌های مختلف عصاره گیاه مسواک از توزیع نرمال برخوردار می‌باشد ($P > 0.05$).

جدول (۱): مقایسه میانگین قطر هاله عدم رشد (میلی‌متر) عصاره الکلی گیاه مسواک با غلظت $\frac{1}{4}$ و کلرهگزیدین ۰/۲ بر باکتری‌های

نوع باکتری	مورد بررسی				نتیجه‌گیری
	تعداد	انحراف معیار $\pm$ میانگین	تعداد	انحراف معیار $\pm$ میانگین	p-value
لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس	۵	$12/9 \pm 0/34$	۵	$14/7 \pm 0/32$	$< 0/001$
استرپتوکوکوس میتیس	۵	$14/06 \pm 0/27$	۵	$16/36 \pm 0/31$	$< 0/001$
اکتینومایسس ویسکوزوس	۵	$17/04 \pm 0/25$	۵	$18/74 \pm 0/21$	$< 0/001$

همان‌گونه که در جدول ملاحظه می‌شود، آزمون t مستقل (t test) نشان داد تأثیر کلرهگزیدین ۰/۲ درصد بر روی هر یک از باکتری‌های مورد بررسی بیشتر از عصاره الکلی گیاه مسواک با غلظت $\frac{1}{4}$ می‌باشد ($p < 0/001$).

جدول (۲): مقایسه میانگین قطر هاله عدم رشد (میلی متر) غلظت های مختلف عصاره الکلی گیاه مسواک بر روی باکتری های مورد بررسی

نوع باکتری	عصاره الکلی گیاه مسواک			
	با جدول ۳-۵. مقایسه میانگین قطر هاله عدم رشد (میلی متر) عصاره الکلی گیاه مسواک با غلظت ^۱ / _۳ و کلرگزیدین ۰/۲٪ بر باکتری های مورد بررسی			
	p-value	عصاره الکلی گیاه مسواک با غلظت ^۱ / _۳		کلرگزیدین ۰/۲٪
		انحراف معیار ± میانگین	تعداد	
	<۰/۰۰۱	۱۲/۹۰ ± ۰/۳۴	۵	۱۴/۷۰ ± ۰/۳۲
	<۰/۰۰۱	۱۴/۰۶ ± ۰/۲۷	۵	۱۶/۳۶ ± ۰/۳۱
	<۰/۰۰۱	۱۷/۰۴ ± ۰/۲۵	۵	۱۸/۷۴ ± ۰/۲۱
	همان گونه که در جدول ملاحظه می شود، آزمون t مستقل (t test) نشان داد تأثیر کلرگزیدین ۰/۲٪ بر روی هر یک از باکتری های مورد بررسی بیشتر از عصاره الکلی گیاه مسواک با غلظت ^۱ / _۳ می باشد (p<0/001).			
	غلظت ^۱ / _۳			
لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس	تعداد	انحراف معیار ± میانگین		
	۵	۱۲/۹۰ ± ۰/۳۴		
	۵	۱۴/۰۶ ± ۰/۲۷		
	۵	۱۷/۰۴ ± ۰/۲۵		
	۵	۱۰/۷۸ ± ۰/۱۹		
	۵	۱۲/۹۸ ± ۰/۱۳		
استرپتوکوکوس میتیس	تعداد	انحراف معیار ± میانگین		
	۵	۱۰/۷۴ ± ۰/۳۷		
	۵	۸/۳۰ ± ۰/۳۲		
	۵	۱۰/۶۸ ± ۰/۱۹		
	۵	۱۲/۷۸ ± ۰/۱۳		
	۵	۱۰/۷۸ ± ۰/۱۹		
اکتینومایسیس و بستکوزوس	تعداد	انحراف معیار ± میانگین		
	۵	۷/۱۴ ± ۰/۲۷		
	۵	۷/۳۰ ± ۰/۱۶		
	۵	۸/۱۶ ± ۰/۳۹		
	۵	۱۰/۷۸ ± ۰/۱۹		
	۵	۱۲/۷۸ ± ۰/۱۳		
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				
اختلاف از نظر آماری				

موتانس اثر ممانعتی دارند ولی این تأثیر در مورد کلرگزیدین نسبت به گیاه مسواک به صورت معنی داری بیشتر بود (۸). مشابه با نتیجه مطالعه ما Sofrata و همکارانش در مطالعه ای مجزا نشان دادند که تأثیر ضد باکتریایی گیاه مسواک بر روی استرپتوکوک میتیس بیشتر و بر روی لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس کمتر می باشد. در مطالعه ذکر شده آن ها نیز از روش قطر هاله عدم رشد استفاده کردند (۹).

بنابراین با نگرش در مقالات توصیفی و تحلیلی انجام گرفته روی گیاه مسواک این موضوع آشکار است که این گیاه دارای اثرات آنتی باکتریال و همچنین اثرات مثبت بر روی بافت دهانی و بهداشت دهان می باشد. از طرفی مطالعات کارآزمایی بالینی انجام شده بر روی افراد و اثبات اثرات مثبت این گیاه نشان دهنده دلیل استفاده از این گیاه از باستان تا به امروز می باشد. هرچند نتایج این مطالعه و بسیاری از مطالعات دیگر بیانگر این موضوع بوده که اثرات آنتی باکتریال محلول های شیمیایی از جمله کلرگزیدین و هیپوکلریت سدیم در مقایسه با عصاره گیاه مسواک بیشتر است اما این موضوع دلیل بر عدم استفاده از این گیاه نمی باشد.

با توجه به اثرات ملایم آنتی باکتریال این گیاه استفاده از عصاره آن به همراه ترکیبات شیمیایی مؤثر از قبیل کلرگزیدین و هیپوکلریت سدیم در خمیر دندان ها و دهانشویه ها می تواند مؤثر واقع شود. اگرچه شاید این دهان شویه نتواند جهت درمان بیماری های دهان و دندان ناشی از این باکتری ها به صورت قطعی مؤثر واقع شود ولی به نظر می رسد به عنوان ترکیب پیشگیری کننده مؤثر خواهد بود. همچنین شاید استفاده از سایر روش های آزمایشگاهی دقیق تر جهت بررسی رشد یا عدم رشد باکتری های یاد شده و یا بررسی تأثیر این گیاه بر روی میکروارگانیسم های ذکر شده در محیط واقعی دهان که احتمالاً تحت تأثیر فاکتورهای جانبی از جمله بزاق تغییراتی در آن ها صورت می گیرد که البته به دلیل عدم وجود امکانات کافی علمی و عملی در این مرکز قابل انجام نبوده است، تأثیرات ارزشمندتری از این گیاه نشان دهد. با این حال به دلیل این که مطالعات زیادی بر تأثیر عصاره الکلی گیاه مسواک بر روی باکتری های مورد بررسی در این مطالعه صورت گرفته است مقایسه این مطالعه با سایر مطالعات دشوار خواهد بود.

نتیجه گیری

نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که تأثیر کلرگزیدین ۰/۲ درصد بر روی رشد باکتری های لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس، استرپتوکوکوس میتیس و اکتینومایسس ویسکوزوس به صورت معنی داری بیشتر از تأثیر عصاره الکلی گیاه مسواک بود، اگرچه در اثر تأثیر عصاره گیاه مسواک بر این باکتری ها نیز هاله عدم رشد

همان گونه که در جدول مشاهده می شود، تحلیل واریانس یک طرفه (one-way ANOVA) نشان داد تأثیر غلظت های مختلف عصاره الکلی گیاه مسواک بر روی هر یک از باکتری های مورد بررسی متفاوت می باشد، به طوری که آزمون مقایسات زوجی حداقل اختلاف معنی دار (LSD) نشان داد در هر یک از باکتری های مورد بررسی، تأثیر غلظت ۱/۳ عصاره الکلی گیاه مسواک بیش از غلظت ۱/۴ می باشد و تأثیر غلظت ۱/۴ نیز بیش از ۱/۸ می باشد و همچنین تأثیر غلظت ۱/۸ بیش از غلظت ۱/۱۶ می باشد ($p < 0/001$)؛ یعنی با افزایش غلظت، تأثیر عصاره الکلی گیاه مسواک بر هر یک از باکتری های مورد بررسی بیشتر می شود ($p < 0/001$). آزمون لون (Levene's test) همچنین نشان داد واریانس قطر هاله عدم رشد غلظت های مختلف عصاره الکلی گیاه مسواک در هر یک از باکتری های مورد بررسی از نظر آماری اختلاف معنی دار ندارد ($p > 0/05$). آزمون کلموگروف- اسمیرنوف (Kolmogorov-Smirnov test) همچنین نشان داد داده های قطر هاله عدم رشد غلظت های مختلف عصاره الکلی گیاه مسواک از توزیع نرمال برخوردار می باشد ($p > 0/05$).

بحث

امروزه کاربرد گیاهان دارویی به جای استفاده از ترکیبات شیمیایی به دلیل سازش پذیری بهتر و عوارض جانبی کمتر به شدت مورد توجه قرار گرفته است. در مطالعه حاضر که به هدف بررسی تأثیر عصاره گیاه مسواک بر تعدادی از باکتری های شایع موجود در فلور میکروبی دهان پرداخته شد، نتایج نشان داد که اگرچه هر چهار غلظت عصاره الکلی گیاه مسواک دارای اثر ضد باکتریایی بوده و از رشد میکروارگانیسم های لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس، استرپتوکوکوس میتیس و اکتینومایسس ویسکوزوس ممانعت به عمل آوردند و این تأثیر با افزایش غلظت این عصاره به صورت معنی داری افزایش پیدا کرد، اما در این مطالعه همچنان تأثیر کلرگزیدین ۰/۲ درصد نسبت به تمام غلظت های به کاررفته عصاره گیاه مسواک به صورت معنی داری بیشتر بود در این مطالعه عصاره مسواک بیشترین تأثیر را بر روی مهار اکتینومایسس ویسکوزوس و کمترین تأثیر را بر روی میکروارگانیسم لاکتوباسیلوس اسیدوفیلوس داشت که این یافته ها با نتایج مطالعه صالحی و همکاران که تأثیر آنتی باکتریال گیاه مسواک و کلرگزیدین ۰/۲ درصد را مقایسه کردند در یک راستا می باشد. در مطالعه یاد شده ۶۰ نفر از بیماران تحت درمان ارتودنسی مورد مطالعه قرار گرفتند و نتایج نشان داد که گیاه مسواک و کلرگزیدین هر دو بر روی رشد باکتری استرپتوکوکوس

مشاهده شد که قطر این هاله با افزایش غلظت عصاره گیاه مسواک

به صورت معنی داری افزایش یافت.

References:

1. Houshmand B, Mortazavi H. In Vitro Evaluation of Antibacterial Effect of Myrtus Extract with Different Concentrations on Some Oral Bacteria. J Mash Dent Sch 2011; 35(2): 123-30. (Persian)
2. Yadegarinia D, Gachkar L, et al. Biochemical activities of Iranian *Mentha piperita* L. and *Myrtus communis* L. essential oils. Phytochemistry 2006; 67(12): 1249-55.
3. Bone K. Phytotherapy for Periodontal Disease and Improved oral Hygiene (Phytotherapy Review & Commentary). Townsend Letter 2005; 38-40.
4. Estrela C, Ribeiro R, Estrela CR, Pecora JD, Sousa Neto MD. Antimicrobial effect of 2% sodium hypochlorite and 2% chlorhexidine tested by different methods. Braz Dent J 2003; 14(1): 58-62.
5. Ezoddini-Ardakani F. Efficacy of Miswak (*salvadorapersica*) in preventing dental caries. Health 2010; 2(1): 499-503.
6. Bone K. Phytotherapy for Periodontal Disease and Improved oral Hygiene (Phytotherapy Review & Commentary). Townsend Letter 2005; 38-40.
7. Moawad E. Effect of heating processes on *Salvadorapersica* (Miswak) and its application for removal and determination of aniline blue from wastewater. J Taibah Univ Sci 2013; 7(1): 26-34.
8. Salehi P. Comparison of the antibacterial effects of persica mouthwash with chlorhexidine on *Streptococcus mutans* in orthodontic patients. DARU J Pharm Sci 2006; 14(4). (Persian)
9. Söfrata AH, Claesson RL, Lingström PK, Gustafsson AK. Strong antibacterial effect of miswak against oral microorganisms associated with periodontitis and caries. J periodontol 2008; 79(8): 1474-9.

IN VITRO COMPARISON OF ANTIMICROBIAL EFFECT OF ALCOHOLIC EXTRACT OF MISWAK WITH CHLORHEXIDINE 0.2% ON SOME COMMON ORAL BACTERIA

Negar Sarrafan^{1*}, Farimah Sardary², Mohammad Jafari³, Amin Arsalan⁴

Received: 29 May, 2014; Accepted: 23 Aug, 2014

Abstract

Background & Aims: Nowadays, due to the occurrence of bacterial resistance phenomenon against antibiotics and side effects of these drugs, herbs that possess antimicrobial activity have been noticed more than before. The aim of this study was to compare the antimicrobial effects of different concentrations of miswak extract with chlorhexidine 0.2% on *Lactobacillus acidophilus*, *Streptococcus Mitts*, *Actinomyces Viscosus*.

Materials & Methods: In this laboratory study, the antimicrobial effect of miswak extract was determined on above mentioned bacteria. Alcoholic extract of miswak was prepared, and then four different concentrations ($\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$) were prepared. These bacteria were cultured on culture medium of brain heart infusion Agar. Within each culture plate was placed a disc of one of concentrations of miswak extract, a disc of chlorhexidine 0.2%, a disc of tetracycline as positive controls, and a disc of distilled water as negative controls. After 48 hours, each of concentrations of miswak extract were compared with the mean of inhibition zone diameter in chlorhexidine 0.2%, tetracycline, and distilled water using one-way ANOVA.

Results: The mean of inhibition zone diameter around the discs of miswak tree extract in all concentration was significantly less than chlorhexidine 0.2%. ($P < 0.0001$)

Conclusion: Alcoholic extract of miswak tree has significant antimicrobial effect on above bacteria in comparison with chlorhexidine 0.2%.

Keywords: Antimicrobial effect, *Lactobacillus acidophilus*, *Streptococcus Mitts*, *Actinomyces Viscosus*, Miswak tree

Address: Oral Medicine Department, Dental Faculty, Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran, Tel: +984432754980

Email: sarrafannegar@yahoo.com

SOURCE: URMIA MED J 2014; 25(7): 622 ISSN: 1027-3727

¹ Assistant Professor, Oral Medicine Department, Dental Faculty, Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran (Corresponding Author)

² Assistant Professor, Oral Medicine Department, Dental Faculty, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran

³ Assistant Professor, Oral Medicine Department, Dental Faculty, Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran

⁴ General Dentist